

ISSN 0350–185x  
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ  
И  
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

## ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXIII, СВ. 3–4

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџићан-Премк, др Рајна Драгићевић,  
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина Ј. Маслова,  
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,  
др Предраг Пијер, др Слободан Реметић, др Живојин Сијанојчић,  
др Срејко Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,  
др Викџор Фридман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД  
2017

ISSN 0350-185x, LXXIII, св. 3–4 (2017)

UDK: 811.163.41'376.635

COBISS.SR-ID: 230969356

DOI:

Примљено: 16. маја 2017.

Прихваћено: 22. маја 2017.

Прегледни рад

СРЕТО З. ТАНАСИЋ\*

Институт за српски језик САНУ, Београд

### СРПСКА ГРАМАТИКА ДАНАС

У раду се говори о проучавањима граматике српског језика у посљедњих педесетак година, оријентационо од седамдесетих година прошлог вијека до данас. Седамдесете године прошлог вијека представљају вријеме у коме су изучавања српског језика представљала континуитет послератних проучавања, а у исто вријеме тих година у научна истраживања уводе се и резултати новијих истраживања у лингвистици, истражују се појаве које раније нису биле предмет пажње у српској науци. Такође, то је вријеме кад се у проучавање српске граматике укључују нови млади кадрови који и данас дјелују. Рад има за циљ да покаже најзначајније резултате проучавања граматике српског језика и да истакне новине у тим истраживањима у овоме периоду.

*Кључне ријечи и изрази:* српски језик, граматика, морфологија, творба ријечи, синтакса.

„ГРАМАТИКА (грч. γραμματική, од γράμμα – слово) представља систем морфолошких и синтаксичких категорија као и њима обухваћених јединица, њихових облика, значења и функција. Граматику у ширем смислу чине сва правила по којима су језичке јединице организоване и по којима се оне употребљавају. Граматика као део лингвистике има за предмет проучавање граматике као дела језика.

Српски језик чине јединице различитог степена сложености, њихови међусобни односи и правила употребе тих јединица. Основне језичке јединице су фонеме (гласови у функцији разликовања речи, нпр. *џи* : *џу*, или облика речи, нпр. *они* : *ону*), морфеме (најмањи делови речи који имају неко значење, нпр. *рек-а*, *рек-е...*), речи (најмањи облик на који може бити сведена нека реченица, нпр. *Покреј!*),

---

\* sreto.tanasic@isj.sanu.ac.rs

синтагме (групе речи повезане значењем и функцијом, нпр. *Твој друг је отишао*), реченице (најмањи синтаксички облици који могу имати комуникативну функцију, нпр. *Он одлази, Одлази*) и надреченичне целине (пасуси, строфе, главе и сложеније врсте текстова). Граматика се односи на правила према којима су морфеме удружене у речима и на правила према којима су речи удружене у реченицама, а реченице у текстовима. У средишту тако схваћене граматике је појам → граматичке категорије као јединства граматичког облика и граматичког значења, нпр. категорија рода, броја, падежа и др.“

Овдје речено представља скраћен текст одреднице *граматика*, који је академик Предраг Пипер дао за *Српску енциклопедију*. Видимо да се већ на почетку истиче да се појам граматике у лингвистици схвата у ужем и ширем значењу: ужи обухвата морфолошки и синтаксички систем језика, шири појам подразумева и организацију фонема. Тако је и иначе уобичајено у лингвистици<sup>1</sup> да се под граматиком у ужем смислу не види и фонологија, а под граматиком у ширем смислу посматра се цјелокупан систем структурних односа у језику – и фонологија, дакле. Уосталом, тако је код нас у новијој традицији; у граматичким приручницима се даје и фонологија.

Пошто је за једно овакво предавање довољно широк појам и граматике у ужем смислу, поготово за неког невичног добром уопштавању, сматрао сам да је разумно да се заобиђе тај дио граматике – који се бави фонемама. Оваквом одређењу ишла је у прилог чињеница да је планирано посебно предавање посвећено фонолошким изучавања српског језика. Под овим насловом, дакле, говориће се о

<sup>1</sup> Тако Д. Кристал уз одредницу *граматика*, између осталог, каже: „Кључни термин у лингвистици, али обухвата већи број појава. Може се разликовати неколико типова граматике. [...] У ограниченом смислу (традиционалном смислу у лингвистици, и уобичајеном популарном тумачењу тог термина), граматика је ниво структурног устројства, који се може проучавати независно од фонологије и семантике, а углавном се дели на грану синтаксе и грану морфологије. У том смислу граматика је проучавање начина на који се речи и њихови саставни делови комбинују када творе реченице. Треба је контрастирати с општом концепцијом овог предмета, у којој се на граматiku гледа као на целокупан систем структурних односа у једном језику, као у називима попут СТРАТИФИКАЦИОНА граматика, СИСТЕМСКА граматика или (нарочито) ГЕНЕРАТИВНА граматика. Овде 'граматика' обухвата фонологију и семантику, као и синтаксу, што се традиционално сматрало оделитим језичким нивоима 'Граматика' у том смислу представља средство за генерисање једне финитне спецификације реченица неког језика“ (Кристал 1998: 121).

граматици у ужем значењу ријечи, о проучавању морфологије (и творбе ријечи) и синтаксе српског језика.

Потребно је на почетку рећи и о овоме „данас“ у наслову. Наравно, под тим се хтјело рећи да ће се говорити о проучавању српске граматике у данашње вријеме. Е сад, није се ни с тим лако снаћи. Ја сам се стицајем околности бавио синтаксом презента – глаголским обликом, знамо, који примарно исказује вријеме које се подудара с тим *данас*. Знамо колико је тешко рећи шта је то *данас*, односно откад оно почиње и гдје се завршава. Ни у овом случају не знам више од својих досадашњих сазнања о томе. Ипак мора се бар нека лабава граница поставити према прошлости, чему се ријеч *данас* опире. Предавање сам схватио као прилику да у најкраћем представим резултате граматичких проучавања српског језика у посљедње вријеме, не сувише сужено вријеме, рецимо на десетак година, мада је могло бити и замишљено као изучавање граматике у новом миленијуму. Вратио бих наш поглед на период оријентационо од седамдесетих година прошлог вијека до данас, на вријеме од педесетак година. То је, по моме мишљењу, вријеме довољно пространо да се у њему могу сагледати значајнији резултати у језичким проучавањима, а такође и вријеме у којем су се та изучавања интензивирала. Разумије се, има крупних резултата и прије те лабаве границе. Томе одређењу водиле су ме и чињенице да су од седамдесетих година па до краја вијека активни били и они лингвисти који су почињали након Другог свјетског рата, па и неки чије научно дјело опкорачује тај рат, а тих година појављује се, опет, већи број младих лингвиста који су и данас или донедавно били још присутни у нашој науци. Уз то, учинила ми се битном и чињеница да су послјије седамдесетих година у наша граматичка проучавања уведене неке теме о којима се говори и данас, у новоме вијеку. Такође, гледајући саму тему, не видим крупне разлоге да границу ставим на размеђу вијекова, мада ће послјије извјесног времена бити више разлога да се и тако разматрају резултати проучавања српског језика. Одмах да кажем, не може бити ријечи о томе да је ово, овако постављена граница, нешто што има тежину обавезе за било кога другог. Наравно, овом приликом то треба рећи, у верзији рада која је припремљена и опремљена за штампу, мрежа чињеница би могла бити гушћа, посебно како се приближавамо десној граници разматраног времена, али је, и због ограниченог простора и немогућности аутора да у задатом времену ваљано прибави и распореди још чињеница, то остављено за неку другу прилику.

## 1. Морфологија

У српској језичкој науци морфолошка истраживања српског језика се одвијају од почетака наше модерне науке. Солидни темељи описа морфолошког система српског језика датирају од XIX вијека и Вук–Даничићевих подухвата, нарочито Даничићевих, и њихових настављача. Међутим, морфологија као дисциплина која за предмет свога разматрања има врсте ријечи, њихове категорије и облике нема ни данас засебно синтетизовану монографију са насловом *Морфологија српскога језика*, већ такве синтезе представљају поглавља у оквиру општих граматичких описа. У XX вијеку, Александар Белић је развио ту науку, у својим граматичким описима српског језика: у дијакроним студијама *Речи с деκлинацијом* и *Речи с конјугацијом*, у предавањима *Савремени српскохрватски језик*, те у своме знаменитом дјелу *О језичкој њрироди и језичком развијку*. Белићеви ученици наставили су његовим стазама, а знања до шездесетих година представљена су у Стевановићевом дјелу *Савремени српскохрватски језик 1, Увод, Фонетика, Морфологија*, гдје се на богато донесеним примјерима показује стање у систему облика, те конкуренције и развојне тенденције. Ипак, између нас и ових резултата, и језичке грађе стоји више од пола вијека.

За свако детаљније бављење морфолошком проблематиком добар увид у досадашње резултате даје *библиографија* коју су израдиле Милица Радовић Тешић и Весна Ломпар (2000), у којој су унесени научни и стручни радови из морфологије и творбе ријечи објављени на подручју бивше Југославије од 1950. до 2000. године, до 1989. према библиографији Јужнословенског филолога. У библиографију су унесени и неки радови настали изван бивше Југославије, а за увид у резултате послје те године добро ће доћи библиографија радова објављених у *Нашем језику* до 2012. (Живановић и др. 2012), те годишња библиографија радова у Јужнословенском филологу, која такође даје увид у цјелокупну лингвистичку продукцију која се тиче српског језика.

Иако не само ту, много радова посвећених различитим питањима флективне морфологије објављено је у часопису *Наш језик*, који – како знамо – од свог оснивања издаје Институт за српски језик САНУ као гласило за савремени српски књижевни језик и језичку културу. Такође, значајан број радова о морфолошкој проблематици настао је управо у Институту, из пера његових сарадника. Поред личног интересовања, на обраду појединих питања из морфологије упућивали су их и проблеми који су се појављивали при обради појединих

ријечи у Речнику САНУ, поменимо, нпр., ког је рода именица *миѝо* (М. Вујанић), откуда именици *глад* два рода и двије промјене (Д. Игњатовић), ког је рода, броја и какву промјену има именица *наочари* (Б. Милановић), како се мијења глагол *извиниѝи се* и који су му облици правилни, тј. зашто не можемо рећи *извинуйѝи се* (Б. Милановић) и многи други проблеми, које су савјесни лексикографи и добри граматичари предочили и широкој научној и стручној публици.

У сваком случају, на основу броју чланака и разноврсности питања везаних за врсте ријечи, њихове категорије и промјену, може се рећи да постоји континуирано изучавање морфолошког слоја српског језика. Истраживања су била претежно о појединим питањима морфолошког система, о, да тако кажем, појединим питањима морфолошким, и резултати саопштавани у мањим радовима, чланцима. Морфолошкој проблематици посвећени су и неки бројеви зборника са Научног састанка слависта у Вукове дане, нпр. о глаголском виду.

Највише се расправљало код именица о роду и броју, о конкуренцији падежних наставака, исто тако класификација замјеница, конкуренција и дистрибуција замјеничких облика заокупљале су истраживачку пажњу, као и дистрибуција облика придјева одређеног и неодређеног вида, њихова компарација итд. Неисцрпни предмет истраживања у свакој лингвистичкој дисциплини свакако представљају глаголи, па и у морфологији: њихова промјена, укрштања глаголских врста, подјела на глаголске врсте, грађење глаголских облика: поменимо императив, као и дан-данас присутну дилему да ли је футур I прост или сложен глаголски облик (коначно је, мислим, разјашњен статус футура првог са конструкцијом да + презент: није му мјесто у стандардном српском језику), затим проблем повратних глагола, глаголског вида као класификационе категорије итд. Многа су ова питања начињали и осветљавали различити аутори, а многа од њих још стоје отворена и чекају рјешање.

Много мање је монографских дјела посвећених проучавању морфолошког дијела граматичког система српског језика. Међу прве спада монографски опис једне категорије глагола „Глаголи на *-аѝи* са двојаким презентском основом“, Бранислава Милановића објављена у наставцима у *Нашем језику* бр. 19/2–3, за 1972. стр. 69–118, 21/1–2, за 1975, стр. 27–124 и 22/4–5, за 1977, стр. 163–306. Послије ове монографије требало је да прође подоста времена да се почну јављати друга монографска дјела. Треба поменути да су њихови аутори најчешће ученици професора Мирослава Николића, са ма-

гистарским и докторским дисертацијама одбрањеним код њега. То је рад Марине Спасојевић о глаголи на *-(j)eīti*, *-им* у корелацији са глаголима на *-īti*, *-им* (СПАСОЈЕВИЋ 2013), Сање Ж. Ђуровић о укрштању глаголских врста у конјугацији глагола (ЂУРОВИЋ 2015); Горана Зељића о морфолошко-семантичким карактеристикама бројева (ЗЕЉИЋ 2016), као и одбрањену и у припреми за штампу докторску дисертацију Марине Спасојевић *Двовидски глаголи у савременом српском језику*. Такође, пријављене су тезе о именицама плуралија тантум (Бојана Томић), видским паровима (Весна Ђорђевић) итд.

По обиму и значају овим монографијама се приближују и неке новије студије Мирослава Николића, као *Облици инсџрументјала јединице именица и-врјте у српском књижевном језику*, НЈ 41/3–4 (2010), 3–48; *Именице које српском књижевном језику љроширују основу морфемом -ов- у множини*, ЈФ 69 (2013), 277–318. Сажет али цјеловит увид у развојне тенденције у морфологији савременог српског језика даје и студија Ж. Станојчића *Морфологија, синџакса и фразеологија* у књизи РАДОВАНОВИЋ (ур.) 1996.

За будућу морфологију српског језика важна је управо објављена студија Весне Ломпар, *Врсје речи и грамаџичка љракса (од Вука до данас)*, Београд, 2016, проистекла из њене докторске дисертације. То јесте граматолошки приступ, али мислим да је оправдано да се наведе у овим излагању.

Да оvdје додамо да је код Мирослава Николића посљедњих година урађено и неколико мастерских радова из морфолошке проблематике: свакако их треба унијети у допуну библиографије радова из морфологије. Као што радове Мирослава Николића одликују описи разматраних језичких појава на изузетно великом корпусу и поуздана процјена развоја посматраних појава – процјена судбине конкурентских облика и сл., и радови његових ученика заснивани су и писани на истим захтјевима.

Овом приликом треба навести да је Данко Шипка издао монографију – једину која у наслову има реч *морфологија* (ЅИРКА 2005), али без већег одјека у србистичкој науци, иако немамо књига с таквим насловом, па и уопше немамо доста монографских дјела из морфологије српског језика. Дјело се састоји из три дијела: у првом се обрађују основни појмови из морфологије, у другом „ustoličeni, specifično morfološki ili opšti pristupi morfološkim pojavama“ (стр. 5), а у трећем се даје синхрони опис морфолошких карактеристика српскохрватског језика, како аутор види данас језик са простора четири истојезичне републике, аутор истиче: „Razlike između varijanata,

odnosno nacionalnih standarda (srpskog, hrvatskog, bošnjačkog) u okviru srpskohrvatskog u morfologiji su minimalne, pa se stoga taj nivo strukture srpskohrvatskog jezika prikazuje u celini, uz označavanje pojava karakterističnih samo za jedan od navedenih standarda. Ovaj pristup motivisan je opštom težnjom bilo kojeg naučnog opisa – da se pomoću što manje sredstava opiše što širi krug pojava“ (стр. 5). У новије вријеме о морфолошкој проблематици објавио је више радова и Бранко Тошовић, неки од њих су монографског карактера.

Када су посриједи теме из морфологије, не смију се заобићи ни књиге Радоја Симића *Морфофонолошки процеси у српскохрватском језику*, Београд – Никшић, 1994. и Милана Стакића, *Морфо(но)лошке теме*, Београд, 2001. Обје у наслову имају атрибут морфофонолошки, а у чијим се појединим поглављима освјетљава развој појединих облика, њихова оправданост и сл. Такође, Милан Шипка је у својим књигама изабраних радова *Стандарднојезичка преиспитивања 1–3* (Нови Сад, 2008; 2009; 2011) објавио неке студије посвећене морфолошкој проблематици.

У библиографији радова из морфологије истиче се неколико аутора са великим бројем прилога, они су се бавили различитим питањима везаним за категорије одређених врста ријечи, деκлинацију и конјугацију. То су: Митар Пешикан, Ирена Грицкат, Иван Поповић, Асим Пецо, Душанка Игњатовић, Олга Ристић, Берислав Николић, Живојин Станојчић, Мирослав Николић, Егон Фекете, Мирјана Јоцић, Милица Радовић-Тешић, Радоје Симић, Бранислав Остојић и др. Имена двојице професора – Бранислава Милановића и Светозара Марковића у историји наше науке остаће по готово искључивом бављењу морфолошком проблематиком. Такође, истиче се и један страни слависта по великом броју прилога посвећених морфолошкој проблематици, Владимир П. Гутков. Већину његових радова објавило је Славистичко друштво Србије у књизи *Грамматические очерки / Граматички огледи 2013*. Књига бјелоруског савременог слависте Миките Супрунчука *Сербское субстантивное словоизменение*, Минск, 2012, представља значајан допринос систематизацији и преиспитивању именичких категорија српских именица.

И на крају бих хтио да нагласим да је ово преглед проучавања у посљедњих педесетак година, нужно сажет, те да он представља наставак изучавања ове врсте код нас: нека имена су запажена на овоме плану и прије 1970: Св. Марковић, А. Пецо, Б. Милановић, М. Шипка, Милка Ивић. Тако су њени радови из шездесетих година



прошлог вијека о именичком роду данас опет актуализовани у студијама о адаптацији, синтаксичкој акомодацији итд.

## 2. Творба ријечи / Дериватологија

У српској традицији са морфологијом се повезивала, односно на њу надовезивала творба ријечи. Данас је преовладало мишљење да је творба ријечи засебна грана науке о језику – дериватологија.

У нашој граматичкој науци творба ријечи привлачила више пажње од морфологије. И почеци ове језичке дисциплине воде нас у XIX вијек и до Ђуре Даничића, а заслуга за развој творбе у србистици свакако припада Белићу и његовом даровитом ученику Радосаву Бошковићу, након којих не јењава интересовање за дериватолошку проблематику ни из дијахроне ни из синхроне перспективе. Учење Александра Белића није добило признање само у српској славистици, добијало је високе оцјене и на другим странама свијета славистике: Русија, Чешка, Бугарска – све земље са развијеном славистиком. И после Другог свјетског рата ова дисциплина је представљала занимљиво поље за наше истраживаче. Опет можемо рећи да се доста пажње творби ријечи посвећује у првој књизи Стевановићевог двотомног дјела (у првом издању Стевановићеве граматике говори се о *грађењу*, а од другог издања то поглавље се зове *творба*, што је резултат Стевановићевог усаглашавања граматичке терминологије са новосадским Правописом).

За период који се овдје посматра карактеристично је, слично морфолошком нивоу, да се много више писало о појединачним питањима у мањим радовима, а да је много мање монографских дјела. Поред претходног упућивања на библиографије у Нашем језику и Јужнословенском филологу, те библиографију Радовић-Тешић – Ломпар (2000) овдје свакако треба поменути да се на једном мјесту могу наћи подаци о свему што је писано из творбе ријечи: Божо Ћорић је објавио библиографију радова из творбе ријечи у (Ћорић 2013)<sup>2</sup>. Библиографија садржи 1180 библиографских јединица насталих од прве половине деветнаестог вијека, главнина јединица прикупљена је из публикација са простора који је покривао српско-хрватски језик, и то нису само србистички радови, већ и радови других домаћих слависта, као и радови неких страних научника који су се бавили овом проблематиком.

<sup>2</sup> Аутор је наставио рад на комплетирању ове библиографије; тако допуњена библиографија, још недовршена, има преко 1250 библиографских јединица.

У периоду ових посљедњих педесетак година писало се о: моцији, деминуцији и аугментацији, творби апстрактних именица, глаголској префиксацији итд. Највише су се бавили овом проблематиком, поред Белића, Бошковића, Стевановића, – Ирена Грицкат, Митар Пешикан, Божо Ђорић, Милица Радовић-Тешић, Мирослав Николић, Милан Стакић, Јелка Матијашевић, Радмило Маројевић, Првослав Радић, Слободан Марјановић, Ђорђе Оташевић, рецимо, за предмет интересовања је имао нове творбене процесе, Соња Неневић, Станимир Ракић. Од страних слависта: Аделаида Смољска, Маријана Киршова, Галина П. Тиртова, Галина Г. Тјапко и др.

Као што рекосмо, мало је монографских дјела у то вријеме објављених. Овдје би се могла навести обимнија студија Берислава Николића *Основни принципии творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику*, НЈ XIX, св. 1, 1972, 7–20; св. 2–3, 1972, 142–154; св. 4–5, 1973, 273–286.

Монографска дјела и зборници радова су о моционим суфиксима (Ђорић 1982), о *nomina agentis u nomina instrumenti* (Киршова 1998), о *nomina loci* (Киршова 1999), о турским суфиксима у српском језику (Радић 2001), о именицама с префиксима (Радовић-Тешић 2002), о деминутивним и аугментативним именицама (Јовановић 2010).

Треба навести и три новије књиге сабраних студија посвећених творби ријечи: Милан Стакић, *Морфонологија и деривација: чланци и расправе*, Београд, 2002, Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику*, Београд, 2008, Божо Ђорић, *Лингвомаргиналије*, Београд, 2009.

Овдје, такође, треба навести и рјечник творбених форманата који је објавио Данко Шипка (Ѕирка 2005), друго издање, са релативно опширним уводом у коме објашњава разлоге за писање рјечника, и основне његове карактеристике (прво издање 2003. под насловом *Rečnik tvorbenih formanata*).

Са творбено-семантичког становишта анализирани су придјеви у монографији Рајне Драгићевић о придевима са значењем људских особина (Драгићевић 2001).

Појава специјалног рјечника Мирослава Николића *Образини речник српскога језика* (Београд, 2000, 1394 стр.), гдје се врло лако може доћи до грађе са одређеним творбеним формантом, погодовала је новијим лингвистичким истраживањима, како оним у правом смислу, тако и мастерским и испитним радовима на докторским студијама.

Уз све речено, треба поменути да је у Београду 2012. у одржан састанак Комисије за творбу речи МКС, и да је као резултат тога

проистекао зборник *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима*, Београд 2012, који доноси резултате актуелних истраживања српских и страних дериватолога.

У новије вријеме појавиле су се двије монографије посвећене творби у језику појединих писаца: о творби ријечи у језику Бранка Топића (Тешановић 2003) и о неким видовима творбе ријечи у језику књижевних дјела Добрице Ћосића (Марјановић 2004).

На крају, треба рећи да је српска наука добила врло значајно цјеловито капитално дјело посвећено творби ријечи, у коме се узимају у обзир и дотадашња доста плодна истраживања у српској дериватолошкој науци. То је двотомна монографија академика Ивана Клајна: о творби ријечи слагањем и префиксацијом, (Клајн 2002) и о творби ријечи суфиксацијом и конверзијом (Клајн 2003). Дјело је објављено у оквиру програма Одбора за стандардизацију српског језика у едицији „Прилози граматици српског језик“.

### 3. Синтакса

Синтаксичка изучавања седамдесетих година на једној страни представљају наставак истраживања из ранијег периода, а на другој отварају и нове теме. За потпуне увиде у резултате синтаксичких изучавања српског језика у овоме периоду, поред библиографија у *Јужнословенском филологу* и *Нашем језику*, треба имати у виду и посебну публикацију посвећену библиографији синтаксе: Вићентић и др.<sup>2</sup>2004. Библиографија обухвата период од 1858. до краја двадесетог вијека<sup>3</sup>. У првим деценијама послје Другог свјетског рата синтакса је била одређена у великој мјери учењем Александра Белића, са ученицима из предратне школе, а врло брзо су пристигли и нови истраживачи, Белићеви ученици. Изучавања су била посвећена свим гранама ове граматичке дисциплине: падежима, глаголским облицима и реченици.

У овом периоду изучавањем синтаксе српског језика бавили су се Михаило Стевановић, Јован Вуковић (у првој деценији периода), Ирена Грицкат, Милка Ивић, Татјана Батистић, Живојин Станојчић, Радоје Симић, Љубомир Поповић, Даринка Гортан-Премк, Милорад Радовановић, Предраг Пипер, Милош Ковачевић, Владислава Ружић (Петровић), Срето Танасић, Ивана Антонић, Душка Кликовац, Јелена Јовановић (Симић), Нада Арсенијевић, Миланка Бабић,

<sup>3</sup> У току је посао на допуни ове библиографије.

Илијана Чутура. Посљедњих година укључио се већи број млађих истраживача.

Врх дискусија о синтакси глаголских облика био је седамдесетих година већ прошао, као да једна генерација више није имала шта да каже о овој теми. На неки начин то је и признао Јован Вуковић, један од најактивнијих и – по моме мишљењу – најуспјешнијих учесника у проучавању синтаксе глагола. Наиме, иако је у закључку своје посљедње студије посвећене систему временских глаголских облика истакао да се примјеном теорије о индикативу и релативу може успјешно изучавати употреба глаголских облика (била је тад примјењивана и у другим славистичким наукама), он је на крају, сумирајући своје резултате, па и резултате других, написао да је теорија индикатива и релатива донијела напредак у проучавању синтаксе глагола, али да „она постаје све више уска: да је *nju* потребно све више уклапати у *šire okvire*“, да је потребно „*da se utvrđuju i sve dalje proširuju novi (u pravom smislu egzaktnonaučni) metodi u proučavanju sintakse glagola*“ (VUKOVIĆ 1967: 7).

Управо је посредно то рекла и Милка Ивић, тражећи тај други приступ у својој раду „Систем личних глаголских облика за обележавање времена у српскохрватском језику“ (1958), показавши први пут да се не мора и не може све у функционисању временских глаголских облика сводити на односе унутар опозиције индикатив – релатив. Главне токове и домете у изучавању синтаксе глагола у овом полувјековном периоду представила је Вуковићева ученица Ксенија Милошевић (МИЛОШЕВИЋ 1978)<sup>4</sup>. Ипак и након седамдесетих година ова тема није била сасвим потиснута. Писало се мирније о улози временских облика у образовању реченице, о наративним глаголским облицима, о имперфекту, императиву, потенцијалу, плусквамперфекту, а објављене су и двије монографије: једна, о футуру другом, написана у деценији прије оvdје разматраног периода и објављена на самом крају те деценије (МИЛОШЕВИЋ 1970), друга, о презенту, у посљедњој деценији прошлог вијека (ТАНАСИЋ 1996).

У изучавање синтаксе глаголских облика уграђују се и теоретска достигнућа новијег датума, тако да се усложњава поглед на функционисање глаголских облика; није више актуелно једино оцјењивање њиховог значења на основу одмјеравања у опозицији индикатив – релатив. Осамдесетих година, наиме, уводи се поред одмјеравања

---

<sup>4</sup> На тај преглед Михаило Стевановић је реаговао обимним радом (СТЕВАНОВИЋ 1980).

радње према тачки говора, у теорији о индикативу и релативу, и одмјеравање према тачки референције<sup>5</sup>. Односно – радње исказане глаголским облицима сагледавају се као појединачне или уопштене, начелне, тј. у опозицији јединичност – неограничено мноштво. Овај приступ у нашу синтаксу глаголских облика прва је увела Милка Ивић са радом *Načini na koje slovenski glagol ovremenjuje ponavljati radnju* (IVIĆ 1983), а досљедно је спроведен у монографији о презенту у српском језику. Искључивањем транспозиција временских глаголских облика из сагледавања у кључу опозиције индикатив и релатив и увођењем разликовања референцијалног и неререференцијалног концеповања глаголске радње при исказивању глаголским облицима у овој монографији разријешене су и многе дилеме из дискусија у претходном периоду, односно, по ријечима Ирине Грицкат „у великој мери стављена на своје право место подела на индикатив и релатив (и модус), која је у србистици доста дуго била у оптицају, доживљавајући своју еволуцију и своја падања“ (*Јужнословенски филолог* LIII, 215). Ни у новом вијеку интересовање за синтаксу глаголских облика није потпуно престало: пише се о појединим питањима употребе њихове, аориста, презента, односа између футура првог и футура другог. Такође, у ово најновије вријеме посвећује се пажње питањима акционалности (Милена Ивановић). Нове увиде у функционисање глаголских облика доносе студије из посљедње деценије посвећене таксису глаголских облика (Људмила Поповић). Посљедњих година поново је актуелно разматрање српског аориста и имперфекта, посебно у поређењу с француском ситуацијом, а и из неких других углова (Тијана Ашић и Веран Станојевић). Такође, глаголски облици се изучавају и у поређењу са другим, најчешће словенским, језицима, на том плану треба поменути изучавања Дојчила Војводића, његово најобимније дјело о футуру у словенским језицима (Вољводић 2012). С. Танасић је дао и један синтетички опис синтаксе глаголских облика у складу с новијим теоријским приступима синтакси глаголских облика (у ПИПЕР и др. 2005). Улози глаголског вида у функционисању временских глаголских облика посвећен је један научни скуп слависта у Вукове дане и реферати су објављени у једанаестој књизи за 1982. годину.

Синтакса падежа такође од педесетих година XX века заокупља пажњу наших истраживача. А након што је Милка Ивић одбранила докторску дисертацију о инструменталу (објављена 1954), српска

<sup>5</sup> Ову тачку је увео Рајхенбах 1947. године.

синтакса падежа се почиње монографски описивати. Тако смо почетком седамдесетих година добили смо двије монографије: Даринка Гортан-Премк о акузативу без предлога (ГОРТАН-ПРЕМК 1971) и Тајјана Батистић о локативу (БАТИСТИЋ 1972). Од тада, од седамдесетих година, синтаксичка проблематика падежа стално је била предмет пажње српских синтаксичара. Нада Арсенијевић је објавила монографију о акузативу с предлогом (АРСЕНИЈЕВИЋ 2003), а недавно и монографију о падежима правог објекта (АРСЕНИЈЕВИЋ 2012). Кад се овоме дода и студија К. Фелешка о значењу и синтакси генитива преведена на српски језик (ФЕЛЕШКО 1995), као и студија Љубе Милинковића са конфронтативном анализом датива у српском и руском *Датив у савременом руском и српском језику* (МИЛИНКОВИЋ 1988), те једну новију студију Данка Шипке о дативу, можемо рећи да је падежни систем добио заслужену пажњу у проучавањима српске граматике. У овоме раздобљу писало се доста и о појединим значењима одређених падежа, занимање за синтаксу падежа не престаје. Различитим питањима синтаксе и семантике падежа посветили су радове Михаило Стевановић, Милка Ивић, а писали су и други – Даринка Гортан Премк, Предраг Пипер, Бранислав Остојић, Љубомир Поповић, Владимир П. Гутков, К. Фелешко, Милица Радовић-Тешић, Срето Танасић. Низ обимнијих студија о падежима објавила је посљедњих година Ивана Антонић, која је и аутор обимне синтетичке студије о синтакси падежа у синтаксе просте реченице у (ПИПЕР и др. 2005).

Посебан приступ употреби падежа у нашу науку посљедњих тридесетак година унио је и развијао Предраг Пипер: ријеч је о локалистичкој теорији падежних значења, по којој се у основи функционисања падежног система налази значење простора, а многа друга граматичка значења се могу посматрати као вид метафоризације тих просторних односа. Главне резултате из ове проблематике објавио је у засебној књизи (PIPER 1997), а и даље се бави том проблематиком. Значајан је том погледу његов рад „О когнитивно-лингвистичким и сродном усмереним проучавањима српског језика“, *Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика*, САНУ, Београд 2006). У најновијем раду из те проблематике „Грамматика границе“, *Јужнословенски филолог LXIV*, 2008 – Пипер је истраживања ове проблематике подигао на највиши теоријски ниво. Овдје он износи став да су дотадашња његова истраживања (и истраживања других) показала „да се може постулирати постојање принципа наткласификационе локализације као општијег семантичког принципа

категоријалне локализације са језичким изразом (нпр. временске, узрочне, циљне и др.), који имају ослонац како у самом принципу наткатегоријалне локализације тако и у протолокализацији као његовом примарном појавном језичком облику, и који, иако са друкчијим садржајем од просторне локализације, имају мање или више видљива обележја просторности, као осмишљавања непросторних садржаја по обрасцу језичког осмишљавања просторних локализација“ (стр. 310–311).

Тема из синтаксе падежа заузима достојно мјесто и у граматикама овога вијека; довољно простора су добили и у Стевановићевој великој граматичици, као и у каснијим мањим граматикама.

У овим деценијама више се писало и о појму обавезног детерминатора уз падежне облике, појави на коју је нешто раније скренула пажњу Милка Ивић. И мада је на ту нужност употребе одредбе уз именицу у неким приликама скренуо пажњу још Ђура Даничић, треба рећи да је појаву теоријски обрадила академик Милка Ивић. Сматрало се да падежи своје синтаксичке функције врше као слободни или у садејству предлога. Она је показала да постоје случајеви гдје је одредба уз именицу неиспустива јер би њено изостављање у реченици изазвало или бесмисао или промјену смисла, скренувши пажњу и у свјетској научној јавности на појаву обавезности одредбе. Овом појавом Милка Ивић се бавила шездесетих година и последња верзија њеног рада о обавезном детерминатору ушла је 1972. године у антологију свјетске структуралне лингвистике. Коначна верзија текста први пут је објављена 1983. године у њеној књизи (Ivić 1983) (Види у PIPER i RADOVANOVIĆ 2008). О појави обавезног детерминатора писао је у овом периоду и Милорад Радовановић, нпр. – *Opštelingvistički aspekt kategorije „obavezni determinator“*, 1972.

У овоме времену предмет занимања у српској лингвистичкој науци била је и синтакса реченице. Истраживаче су занимала како питања везана за просту, тако и питања везана за сложену реченицу. У том периоду настало је доста радова који су употпунили описе српске прости реченице. Писано је о структури прости реченице и њеним члановима, предикату, о дефиницији прости реченице, о типологији и појединим видовима једночланих реченица (М. Ивић, Р. Симић, Љ. Поповић, М. Радовановић, С. Танасић, В. Ружић), о прилозима и прилошким изразима (М. Ивић, П. Пипер, С. Ристић, И. Чутура). У разматрању граматичке структуре прости реченице од стране Милке Ивић укључују се нови погледи, у складу са достигнућима

у свијету (В. Ружић, у PIPER i RADOVANOVIC 2008: 123). Тако М. Ивић осамдесетих година двадесетог вијека уводи критеријум фактивности<sup>6</sup>, на основу кога се врши подјела предиката неких семантичких група на фактивне, контрафактивне и нефактивне (В. Ружић, исто: 137). Љубомир Поповић пише, између осталог, о интегралном приступу комуникативним реченицама. По њему, такав приступ, „који у исто време треба да покаже формално-граматичке и функционално-граматичке карактеристике комуникативних реченица, мора бити (1) функционално-системски, показујући граматикализацију комуникативних вредности, и (2) функционално-конструктиван (и интерпретативан), показујући како се комуникативна реченица структурира ради реализације говорних чинова помоћу граматикализованих комуникативних вредности (и како саговорник одн. читалац то интерпретира)“ (Поповић 1996: 39). У времену прије краја 20. вијека и код нас се у изучавање реченице уводи и појам функционалне перспективе реченице. Проста реченица, и њени дијелови заокупљала пажњу истраживача и у најновије вријеме. Такође, пише се о улози партикула у реченици (Даринка Гортан Премк, Стана Ристић, Милош Ковачевић), на неке познате ствари гледа се из других позиција, нпр. кад је ријеч о тзв. *малим клаузама* (М. Ивић, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 48/1–2, 2005).

Од седамдесетих година у проучавању српске граматике подробније су описиване реченичне структуре које се обазују у складу са правилима пасивне дијатезе (Ксенија Милошевић и Срето Танасић). Радови о пасивним реченицама заснивају се на теорији дијатезе и пасивне дијатезе коју је, на словенским и различитим несловенским језицима, разрадила група лењинградских лингвиста и публиковала их почетком седамдесетих година прошлога вијека. Тридесет година касније они су се осврнули на резултате и домете те теорије (Храковски 2000), поднијевши својеврстан рачун научној јавности. Устврдили су да та теорија за три деценије није доживјела никакву озбиљнију критику ни корекцију. Издавање критеријума за дефинисање пасивне дијатезе узимајући у обзир њено остваривање у различитим језицима у свијету омогућује да су резултати изучавања пасива у словенским језицима међусобно упоредиви, а такође упоредиви са стањем у другим несродним језицима. О пасивној дијатези се пише и у наше вријеме (М. Алановић, С. Танасић), што свакако и заслужује будући да је већ истакнуто да је за савремени

<sup>6</sup> У литературу га је раније увео Пол Кипарски.



српски језик карактеристичан раст пасивних конструкција (Радовановић 2007). У посљедње вријеме се доста писало о мјесту и начину исказивања семантичког актанта агенс (М. Ивић, М. Алановић, С. Танасић). Из ових радова видимо да је дефиниција агенса како се он данас види у западној лигвистици потпуно у сагласности са дефиницијом коју налазимо у учењу о пасивној дијатези што су га дали представници лењинградске школе, а на основу које се могу раздвојити агенс и неки други покретачи радње усмерене на пацијенс. Највећи дио својих истраживања о пасивној дијатези С. Танасић је објавио у књизи (ТАНАСИЋ 2014).

У вријеме о коме говоримо српску синтаксу карактерише обраћање пажње на исказивање негације у реченице. То је област која је била дефицитарна у српској синтакси реченице. Највише су писали Милош Ковачевић, Валентина Зенчук, Лили Лашкова, Милорад Радовановић: Своје радове Ковачевић је објављивао у засебним књигама, посљедња најпотпунија КОВАЧЕВИЋ 2004.

У овоме времену посвећивана је пажња томе како се поједине семантичке категорије граматикују у српском језику – категорија узрока (К. Милошевић, М. Ковачевић), такође, у српску науку уведна је теорија семантичких локализација (П. Пипер), о чему је било ријечи. Детаљно је, досад најдетаљније, описано како се семантичке категорије реализују у простој реченици: персоналност, агентивност/пацијентивност, модалност, вокативност, интеррогативност, посесивност, социјативност, инструменталност, спацијалност, темпоралност, каузативност, теличност, кондиционалност, концесивност, квалификативност, квантификација, референцијалност/нереференцијалност, мероничност, негација. То је једини случај у нашој науци о језику да је на једном мјесту дат списак толиког броја семантичких категорија, гдје су оне описане и гдје је дат списак синтаксичких средстава којим се у простој реченици исказују. Ријеч је о пространом поглављу Предрага Пипера у ПИПЕР и др. 2005.

Сложена реченица је такође била предмет пажње српских синтаксичара у цјелом овом периоду. Углавном су описивана поједина питања српске сложене реченице, монографских описа је мало. Писало се о погодбеним реченицама (М. Ивић, М. Ковачевић, узрочним реченицама, (К. Милошевић, М. Ковачевић) временским реченицама (И. Антонић, П. Пипер, М. Ковачевић, С. Танасић, о допунским реченицама (М. Ивић, Вл. Ружић), о реченицама за исказивање категорије степена (П. Пипер, М. Николић), реченицама са спацијалним значењем (П. Пипер). Расправљало се и о принципима за класифи-

кацију сложених реченица (Р. Симић, М. Ковачевић, В. Ружић), што је довело и до извјесних прегруписавања сложених реченица, до увођења нових типова сложених реченица у граматике, а пребацивање неких из категорије посебних у поткатогије других. Такође, у овоме периоду појавили су се и радови који се баве питањем образовања сложених реченица без везника – асиндетске реченице (Б. Станковић, С. Танасић). У овоме периоду добили смо и монографски опис неких типова сложених реченица, у чему оскудијевамо. Ивана Антонић је објавила монографију о временским реченицама (ANTONIĆ 2001), а Владислава Ружић објавила је монографију о допунским реченицама (РУЖИЋ 2006). Такође, Марина Николић је објавила монографију о сложеним реченицама у којим се исказује категорија степена (НИКОЛИЋ 2015). Писало се о везницима сложених реченица у посебним радовима – М. Стевановић, З. Тополињска, М. Ивић, М. Ковачевић, М. Вукић, С. Танасић, В. Ђуркин (последња је одбранила и докторску дисертацију из ове проблематике у Крагујевцу) или, много више

Иако су резултати истраживања публиковани првенствено у виду мањих радова, објављиване су и монографије. Поред навођених, да поменемо и следеће: Живојин Станојчић је објавио двије књиге о синтакси језика Лазе Лазаревића (СТАНОЈЧИЋ 1972 и СТАНОЈЧИЋ 1982); Милош Ковачевић је објавио монографију о узрочном семантичком пољу (КОВАЧЕВИЋ 1986), и књигу о синтагматици (КОВАЧЕВИЋ 1992), Предраг Пипер је објавио књигу о замјеничким прилозима (PIPER 1983) и о српској морфосинтакси (ПИПЕР 1997); Љ. Поповић, је објавио књигу о реду ријечи у реченици (ПОПОВИЋ 1997). На крају, Данко Шипка је објавио граматички рјечник (ШИПКА 2016).

Неки аутори су своје радове из синтаксе објављивали у посебним књигама (М. Ивић, Ж. Станојчић, М. Радовановић, П. Пипер, М. Ковачевић, С. Танасић).

Још једна тема је ушла у савремена изучавања граматике српског језика као резултат развоја језика, то је номинализација. То је један од видова реченичне кондензације, појављивања језичких средстава без личних глаголских облика у функцији исказивања садржаја реченице. Појам кондензације у синтаксу увели су представници прашке школе, пре свих Матезијус, па други, и многи лингвисти су се овом појавом бавили, све до представника генеративне граматике. Као средство реченичне кондензације јављају се глаголи у безличним облицима (инфинитив и партиципи), именице и придеви. Девербативне именице представљају врло значајно средство реченичне

кондензације. Оне врше функцију реченичног кондензатора тако што се појављују у конструкцијама без глаголских облика и тако замењују реченичну конструкцију: *На расџанку* су се лепо поздравили – *кад су се расџајали*, лепо су се поздравили. Већ од педесетих година прошлог вијека српски синтаксичари су писали да девербативне именице у одговарајућим приликама могу да врше функцију реченице. Већ на почетку континуираног бављења овом проблематиком код нас, а седамдесетих година Милорад Радовановић је објавио обимну и цјеловиту монографију о именици као кондензатору реченичног значења (RADOVANOVIĆ 1977). Мада се појавом кондензације код нас теоријски бавила у неким својим радовима М. Ивић, у Радовановићевој монографији детаљно је описана кондензација помоћу девербативних именица у српском језику и теоретски објашњена; према увиду самог аутора, „у дескриптивном и експланаторном погледу барем, у то време српски језик био веома исцрпно, можда и најподробније представљен, како у словенском, тако и у ширем лингвистичком свету уопште“ (РАДОВАНОВИЋ 2007: 6). За српски језик је карактеристично да се у функцији номинализације јављају девербативне именице у различитим падежима, слободним или са предлозима, да су знатно бројнији модели предлошко-падежних конструкција, те да оне замењују реченице с различитим значењем: време, узрок, циљ и др. Девербативна именица „уз нереченичну предикацију о којој реферише по правилу не саопштава податке о лицу, времену, броју, роду, фази, аспекту, модусу, и сл. (при том се ови подаци могу саопштити синтаксички, додатним језичким средствима) па је и опредељивање за исказе с девербативном именицом решење наметнуто разлозима економије у ситуацијама када је истицање података о наведеним граматичким значењима и односима – информационо редундантно“ (РАДОВАНОВИЋ 2007: 32). Интерпретација девербативних именица, односно конструкција с девербативним именицама, зато је условљена лингвистичким контекстом јаче него одговарајућа реченична конструкција. Номинализацији се М. Радовановић враћао више пута и додатно их теоријски изучавао, утврђивао синтаксичке, семантичке, когнитивне и прагматичне принципе реченичне кондензације. Коначно виђење појаве номинализација, као вид реченичне кондензације, изнио је у раду *О „именичком сџилу“ у језику и уму* (овдје према РАДОВАНОВИЋ 2007). Ту он подвлачи да су номинализације „сразмерно универзална појава“ (стр. 11, да су својствене тзв. специјалним функционалним стиловима. Он, на крају, долази до закључка да „... тумачење појава о којима

је реч [можемо] уз то поставити у окружење неке врсте *когнитивне лингвистике*, *когнитивне граматице* односно *когнитивне семантике* данашњице ...“ (РАДОВАНОВИЋ 2007: 21). Слиједи закључак: „Замисао је, наима, овде да ваља у оваквим случајевима успоставити хијерархију појава, и ње се држати приликом тумачења човековога менталнога и језичкога света. Најстарији по рангу у том смислу јесу: *сазнајни (когнитивни) стил* и *појмовник* његов, за њима следе *граматика* и *речник (лексикон)*, па тек онда *функционални стил*. Другачије речено: поента целе ове расправе јесте, заправо, у томе да као првенствени узрок универзалности номинализационих процеса у језицима не треба тражити *језичке контакте*, него *културне контакте*, дакле *обрасце мишљења* и *(са)знања у контакту* пре него *обрасце писања* и *обрасце говорења у контакту*“ (РАДОВАНОВИЋ 2007: 22–23).

Показало се, да се кондензација не врши само замењивањем глаголских ријечи именским, него и номинализовањем придјева, деадјектива. Овај вид номинализовања у српском језику монографски је описала Радовановићева ученица Наташа Бугарски. Она је, на језику штампе, анализирала конструкције са адјективним именицама у функцији кондензатора реченичног значења. „Истраживање је било усмерено ка типологији реченичних структура, кондензованих деадјективним именицама, с обзиром на њихово значење и функцију у односу на корелативну предикацију“ (БУГАРСКИ 2004: 382). Аутор је закључио да су деадјективне именице у српском језику погодно средство за кондензацију реченице, да се њиховом употребом, као и код девербативних именица, „постиге највиши степен номинализовања“. Тиме се изостављају подаци о времену, лицу, броју и др., што омогућује постизање ефекти номинализације: анонимизованост, безличност, економичност, синтетичност, неовременост, интелектуализованост (384), као и кад се ради о номинализацији помоћу глаголских именица. Видимо да је номинализација у српској науци добро проучена, и то у вријеме кад је она постала продуктивна појава у језику и кад је постала предмет изучавања и на другим странама у лингвистици.

Кад је ријеч о појавама везаним за процесе номинализације у језику, треба поменути да је седамдесетих година у нас скренута пажња на једну појаву која не да није разматрана, него је била потиснута у страну. То је декомпоновање предиката, тема коју је покренуо Милорад Радовановић седамдесетих година двадесетог вијека (РАДОВАНОВИЋ 1977). Године 1930. појава је уочена и проглашена за

неприхватљиву у књижевном језику; 1960. године Живојин Станојчић је у *Нашем језику* објавио чланак „Делити мишљење и слични изрази“, у коме показује да ту конструкцију и конструкције тога типа не треба сматрати страним наносима у српски језик, да су се развиле унутар српског језика и да им треба дати статус у стандардном језику. То је, Станојчићево мишљење, ћутке остало неприхваћено до појаве поменутог рада М. Радовановића, у коме је он ту појаву теоретски објаснио. Радовановић је у свом раду декомпоновање протумачио као појаву „која прати номинализационе процесе у језицима“ (Види Радовановић 2007: 146). Огледа се у томе да се глаголска лексема у предикату разлаже на глаголски дио – у виду семикопулативног глагола или глаголске копуле – и девербативне именице. У томе раду је он, такође, изнио мишљење да је глаголско декомпоновање израз појаве номинализације која је карактеристична за савремени српски језик, као и друге модерне европске језике, посебно у тзв. специјалним функционалним стиловима<sup>7</sup>. Послије овога рада М. Радовановића уследила је серија радова о појави декомпоновања: З. Тополињска, *Перифрасијични њредикајски изрази на међусловенским релацијама*, Јужнословенски филолог 38 (1982), 35–49; И. Жиберг, *Декомјонованье њредикајиа у језику средсјава иноформисања*, Прилози проучавања језика 23 (1987), 63–72; М. Ивић, *Још о декомјонованју њредикајиа*, Јужнословенски филолог 44, 1988, 1–5; С. Танасић, *Декомјонованье глагола и сјрукјура њросје реченице*, Јужнословенски филолог 51 (1995), 157–166; П. Пипер, *Аналијички глаголски изрази и декомјоновани њредикајии ѓијиа – изразијии захвалносј*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 42 (1999), 37–43; И. Бјелаковић, *Декомјонованье њредикајиа у новинским и админисјрајивним ѓексјовима 19. и 20. века (смена модела)*, НССУВД 36/1 (2007), 341–355; И. Лазић Коњик, *Сјрукјура, функција и лексичка обрада њерифрасјичних њредикајиа*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLIX/1 (2006), 219–304; Драгана Керкез, *Месјо њерифрасјичких њредикајских консјрукција у сисјему њредикајиа*, Славистика 1 (1997), 56–62; Јелена Ајдановић, *Лексичко-грамајичка њерифраза модалних глагола (синхроно-дијахрони ѓлан)*, НССУВД 37/1 (2008), 127–136; Г.

<sup>7</sup> Можда и у тој чињеници – да је декомпоновање глагола карактеристично за специјалне функционалне стилове, а не и за књижевноумјетнички – разлог што је појава таквих конструкција тридесетих година прошлог вијека критикована и у чешком језику, као нанос из њемачког, а, истовремено, и у њемачком као неприхватљива конструкција – в. Влкова 1990.

Штрбац, *Глаголске њерифразе са значењем комуникаѿивне акѿивносѿи*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 53/2 (2010) 77–88; Милена Јакић, *О ѿиѿологији декомѿонованих ѿредиокаѿиских консѿрукција*, Зборник Матице српске за филологију LIV/1, 151–165; М. Алановић, *Тѿиѿични сѿрукѿурно-семанѿиѿички модели ѿерифраза са глаголима ѿросѿорно-мобилних односа*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику LVI/2 (2013), 39–76. Аутор овог излагања је у једном већем раду о пасиву 1982. објавио мање поглавље о декомпоновању глагола у оквиру пасивних конструктора са трпним придјевом. И сам М. Радовановић се враћао овој теми још, тако је објавио рад *Још о декомѿоновању језичких јединица* у Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику XLV/1–2 (2002, овдје према Радовановић 2007); *Декомѿозиција и универбизација*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLVII/1–2 (2004). У тим радовима он се позабавио самом појавом декомпоновања и поново подвукао да она представља вид процеса номинизација у језику, који је универзална појава савремених језика, на једној страни, и уз то, размишљајући о тој појави и анализирајући у међувремену објављене радове – закључио је да се покретна сила декомпоновања не јавља у глаголском предикату, већ у глаголу, што ће рећи да се, у ствари, декомпонује глагол да би, даље, закључио да се декомпоновање не тиче само глагола, већ и именице : снег – снежна падавина; потрошња – област потрошње, придјева: црвен – црвене боје, прилога: слабо – слабог здравља; (рекао је) сетно – сетним гласом. У међувремену одбрањена је докторска дисертација с темом о декомпоновању прилога (Илијана Чутура, Крагујевац). Појавио се и посебан рад Милоша Ковачевића „О декомпоновању показних замјеница“, *Годишњак за срѿски језик и књижевносѿ*, XXII/9, Ниш, 2009.

Појава глаголског декомпоновања коначно је добила статус у стандардном језику. Декомпоновани предикат као посебан вид предиката први пут се наводи у једној сарајевској граматици српско(хрватско)г језика за више школе Миливоја Миновића (1987), а обрађен је и у синтакси прости реченице, П. Пипера и групе сарадника у редакцији академика Милке Ивић, као и у нормативној граматици (ПИПЕР и КЛАЈН 2014).

На појави декомпоновања у проучавању граматике српског језика задржао сам се нешто посебније из два разлога. Прво, да се види колико је времена прошло од првог њеног запажања у српском језику – тридесете године прошлог вијека, до проширивања у језику

и добијања описа, и научног објашњења, и мјеста у граматичким приручницима – посљедње деценије прошлог вијека. Може се закључити да је ширење те појаве у српском језику текло истовременом са њеним ширењем у другим европским језицима, а, такође, то се може рећи и за ток њеног проучавања. Друго, та појава као дио шире појаве номинализације у језику, представља добар примјер којим се може илустровати тврдња о функционалностилској раслојености српског језика, која се мора имати у виду у граматичким описима савременог српског језика и на њима утврђивању стандарднојезичке норме.

Већ је истакнуто да је придјевским именицама посвећена једна монографија – начину кондензације реченичног значења помоћу њих (БУГАРСКИ 2004). Исти аутор објавио је још једну монографију посвећену придјевима, и то придјевским допунама (Киш 2016). Ова тема код нас није била довољно описана прије те монографије. У монографији су придјеви посматрани на синтаксичко-семантичком нивоу с циљем да се у оквирима придјевске синтагме представи однос придјева, управног члана, и његове допуне. Аутор монографије, Наташа Киш, дефинисала је на сљедећи начин циљ: „Циљ нам је да укажемо на основне карактеристике односа *комплементације* придева у савременом српском језику, те се као два централна проблема издвајају *категоризација дојуна* придева – утврђивање њихових морфосинтаксичких и семантичких карактеристика, и *семантичка класификација* придева који у савременом српском језику добијају допуне“ (Киш 2016: 19). Тако је још једна бјелина у граматичким изучавањима српског језика попуњена.

За период на коме смо се у овом излагању задржали карактеристично је да се у проучавању граматичке структуре српског језика све више узима у обзир функционалностилска раслојеност његова, што се онда одражава и приликом избора корпуса за изучавање појава, и на извођење закључака о распрострањености појаве и њеном мјесту у српском стандардном језику. У граматичка изучавања све се више укључује и стилистичка компонента разматрања језичке структуре.

Држећи се принципа да разликујем граматичка проучавања српског језика од њиховог представљања у граматикама, навешћу овде две књиге, које по себи нису класичне граматике, али воде граматицама: Р. Симић и Ј. Јовановић, *Српска синтакса I–II*; Београд, 2002 III–IV, Београд, 2002; П. Пипер и др. *Синтакса савременог српског језика. Прогна реченица*. У редакцији М. Ивић, Прилози граматици српског језика, Београд – Нови Сад, 2005.

Изучавање граматике српског језика предмет је неколико научних пројеката, на Филолошком факултету у Београду, Филозофском факултету у Новом Саду, Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Резултати се објављују најчешће у редовним публикацијама ових институција, или у тематским зборницима, нпр. Филозофски факултет у Новом Саду, Филозофског факултета у Нишу или Филолошко-уметнички факултет, гдје се најчешће највећи број прилога односи на нашу тему. Почетком двадесетог вијека у Институту за српски језик САНУ је на предлог Одбора за стандардизацију српског језика и Одељења језика и књижевности САНУ заснован пројекат „Опис и стандардизација савременог српског језика“. Циљ заснивања овог пројекта јесте да се, користећи се достигнућима савремене лингвистике у земљи и свијету, описује савремени српски језик на свим језичким нивоима, као што је случај и са другим модерним језицима. То представља и значајан прилог стандардизацији српског језика, односно осавремењавању његове норме. Замишљено је да се посао одвија у виду писања монографија, мањих чланака, мастерских радова и докторских дисертација. То је практично први пут у историји Института за српски језик САНУ да се у њему на систематски начин организују проучавања савременог српског језика. Изучавање савременог српског језика, питања везана за функционисања стандардног језика, осавремењавање стандарднојезичке норме јесу свакако један од сталних задатака у граматичким проучавањима српског језика, па и Института као најодговорније институције чији је једини задатак изучавање српског језика.

Било је и других тематских зборника у којима је и граматика српског језика посвећивана пажња, као, као што је едисија настала у оквиру пројекта САНУ „Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија“: Милорад Радовановић (ур.) *Когнитивна лингвистичка проучавања српског језика*, Београд, 2007; М. Радовановић и П. Пипер (ур.), *Семантичка проучавања српског језика*, Београд, 2008, те у оквиру пројекта САНУ „Српски језик у поређењу са другим језицима“ И. Клајн и П. Пипер (ур.) *Контрасивна проучавања српског језика: њиваци и резултати*, Београд 2010. Ту треба навести и књигу Вјара Малцијева, Зузана Тополињска, Маја Ђукановић, Предраг Пипер, *Јужнословенски језици: граматичке структуре и функције*, у редакцији П. Пипера, Београд, 2009, са његовом пространом студијом *Српски језик (обухвата фонологију, морфологију и синтаксу)*. Такође, у организацији Комисије за синтаксу при МКС одржана су два научна скупа посвећена граматичкој проблематици.



Реферати са првога одржаног 2005. године објављени су у Зборнику Матице српске за славистику 71–72, 2007, а резултати са другог скупа објављени су у зборнику Срето Танасић (ур.), „Граматика и лексика у словенским језицима“, Нови Сад – Београд, 2011.

Треба рећи да руководство међународног Научног састанка у Вукове дане при МСЦ у програм својих годишњих скупова често као главну или једну тему ставља и проучавање граматике српског језика, о чему свједочи више тематских зборника са тих скупова. Поред већ споменутих, да наведемо још неке:

*Међуоднос грамаџике и речника у срџском језику*, 26/2 (1997), *Врсџе речи у срџском језику*, 27/2 (1998); *Грамаџичке акџегорије ус рџском језику*, 28/2 (1999); *Терминологишка сџандардизација лингвистџичког оџиса савременог срџског језика*, 32/3 (2003); 33/3 (2004); 34/3 (2005); *Функционално раслојавање срџског сџандардног језика*, 32/1 (2004), *Грамаџика и лексика – дескрипџивни и норматџивни џрисџуџ*, 36/1 (2007); 37/1 (2008); *Развојни џроцеси и иновације у срџском језику* 38/1 (2009).

За потпунији увид било би потребно више времена и простора – да се о многим поменутих радовима каже бар шта најбитније садрже, да се наведе још много мањих радова, чији су аутори овдје само поменути, што не говори и о мањем значају тих радова. Такође, остала је неосвијетљена цијела једна област – то су истраживања српске граматике у контрастивним проучавањима српског језика и неког другог словенског или несловенског језика. Та грана лингвистичких истраживања се у посљедњих педесетак година такође интензивно развијала у српској научној средини, донијела доста нових знања о граматици српског језика, и свакако је неопходно да се узима у обзир при неком будућем прављењу цјеловите синтезе. Нужно је овдје додати и чињеницу да данас на српским универзитетима имамо десетак одбрањених врло добрих докторских дисертација посвећених граматичким проблемима српског језика које још нису објављене.

Већ су споменуте књиге објављене у едицији „Прилози граматици српскога језика“: двотомна *Творба речи у савременом срџском језику* академика Ивана Клајна и *Синџакса савременога срџског језика: џросџа реченица* Предрага Пипера и др. у редакцији академика Милке Ивић; у истој едицији објављена је и *Фонологија срџскога језика* Драгољуба Петровића и Снежане Гудурић. На почетку је истакнуто да нам недостаје таква монографија из морфологије; такође недостаје и синтакса сложене реченице. Међутим, и на томе се ради

и треба очекивати и њихово појављивање; синтакса сложене реченице је на помолу. Синтакса сложене реченице ће се објавити већ у догледно вријеме. Кад и ови послови буду били завршени, биће остварени предуслови за писање велике Академијине граматике савременог српског језика, која би се радила у Институту за српски језик САНУ.

На крају. Седамдесетих године прошлог вијека представљају вријеме у коме су изучавања српског језика представљала проду-жетак послератних проучавања, на једној страни, тј. настављају се проучавања граматике српског језика која су почела оживљавањем научног рада послје Другог свјетског рата активношћу Александра Белића и његових малобројних сарадника. У исто вријеме тих година у научна истраживања уводе се и резултати новијих тероијских погледа и истраживања у лингвистици; истражују се појаве које раније нису биле предмет пажње у српској науци. Тако, може се рећи, српска граматичка проучавања у овоме периоду прате развој лингвистичке и славистичке науке у свијету. Такође, то је вријеме кад се у проучавање српске граматике укључују нови кадрови који и данас дјелују.

И – посматрано на фону у почетку дате дефиниције појма граматика, природно енциклопедијски сажете – можемо, на крају, једнако тако сажето, рећи да и овако широко уопштена слика историјског развоја наше лингвистике у томе домену упућује на закључак да посљедњих педесет година представља раздобље у коме су остварени заиста значајни резултати у проучавањима граматичким проучавањима српског језика.

#### *Цитирана лијераџура*

АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада. *Акузатив с њредлогом у савременом српском језику*. Нови Сад: 2003.

АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада. *Падези њравог објекта у стандардном српском језику*, Нови Сад: 2012.

БУГАРСКИ, Наташа. *Деадјективна именица као средство номинализације (у њублицистичком сџиљу)* Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLVII/1–2 (Нови Сад) 2004, 297–404.

ВИЋЕНТИЋ, Биљана, ПАПРИЋ, Маријана, МИЛОЈЕВИЋ, Драган, МАНЧИЋ, Часлав. *Грађа за библиографију српске синтаксе*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2004 (12001).

- ВОЈВОДИЋ, Дојчило. *Проблемика развоја фужиура и његове грамаиикализације у словенским језицима*, Русе (Бугарска), 2012.
- ГОЛУБОВИЋ, Ана. *Библиографија Јужнословенског филолога*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 2013.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. *Акузаиивне синијагме без иредлога у срискохрваииском језику*, Београд: Институт за српскохрватски језик, Библиотека Јужнословенског филолога, 1971.
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Придеви са значењем људских особина у савременом сриском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 2001.
- ЂУРОВИЋ, Сање Ж., *Укршиање глаголских врсиа у конјугацији глагола у савременом сриском језику*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2015.
- ЖИВАНОВИЋ, Владимир, СПАСОЈЕВИЋ, Марина, ЦВИЛОВИЋ, Драгана, СПАСОЈЕВИЋ, Анета. *Наш језик I–XLIII – библиографија радова са регистрима (1932–2012)*, Наш језик XLIII/3–4, Београд, 2012.
- ЗЕЉИЋ, Горан. *Морфолошко-семантичке карактеристике бројева у сриском језику*, Београд: Учитељски факултет, 2016.
- ЈОВАНОВИЋ, Владан. *Деминуиивне и аугменатаиивне именице у сриском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010.
- КИРШОВА, Маријана. *Nomina agentis и nomina instrumenti у сриском и руском језику*, Подгорица: Универзитет Црне Горе, 1998.
- КИРШОВА, Маријана. *Nomina loci у савременом сриском језику*, Подгорица; Универзитет Црне Горе, 1999.
- КИШ, Наташа. *Дојуне иридева у савременом сриском језику*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016.
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом сриском језику 1: слагање и ирефиксација*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2002.
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом сриском језику 2: суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2003.
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. *Огледи о синиаксичкој негацији*, Српско Сарајево: Завод за уџбенике, 2004.
- МАРЈАНОВИЋ, Слободан. *Творбени сисием. Део 1. Префиксација*, Ниш: Филозофски факултет, 2004.
- МИЛИНКОВИЋ, Љубо. *Датив у савременом руском и сриском језику*, Београд, 1988.
- МИЛОШЕВИЋ, Ксенија. „О проучавању временских глаголских облика у сербскохрватистици“, *Зборник за филологију и лингвистику XXI/2*, Нови Сад, 1978, 93–121.
- НИКОЛИЋ, Марина. *Категорија сиеиена у сриском језику. Сложена реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2015.
- ПИПЕР, Предреаг. *Оглед сриске морфосиниаксе (у иоређењу са македонском)*, Сеул, 1997;
- ПИПЕР, Предраг, АНТОНИЋ, Ивана, РУЖИЋ, Владислава, ТАНАСИЋ, Срето, ПОПОВИЋ, Људмила, ТОШОВИЋ, Бранко. *Синиакса савременога сриског језика:*

- йросѣа реченица*. У редакцији академика Милке Ивић, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Матица српска – Београдска књига, 2005.
- ПИПЕР, Предраг и КЛАЈН, Иван. *Нормативна грамаѣика срѣског језика*, друго издање, Нови Сад: Матица српска, 2014 (2013).
- ПОПОВИЋ, Љубомир. *Ред речи у реченици*, Београд: Филолошки факултет, Друштво за српски језик и књижевност, 1997.
- ПОПОВИЋ, Љубомир. „Интегрални приступ комуникативним реченицама“, *Књижевност и језик* XLIV/ 1–2, Београд, 1996, 1–41.
- РАДИЋ, Првослав. *Турски суфикси у срѣском језику (са осврѣтом на сѣање у македонском и бугарском)*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 2001.
- РАДОВАНОВИЋ Милорад, „Декомпоновање предиката. На примерима из српско-хрватског језика“ *Јужнословенски филолог* XXXIII, Београд, 1977, 53–80.
- РАДОВАНОВИЋ (ред.) *Срѣски језик на крају века*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Службени гласник, 1996.
- РАДОВАНОВИЋ, Милорад *Сѣари и нови сѣиси. Огледи о језику и уму*, Сремски Карловци – Нови Сад, 2007.
- РАДОВИЋ-ТЕШИЋ, Милица – ЛОМПАР, Весна. „Библиографија радова из морфологије и творбе речи (1950–2000)“, *Наш језик* XXXIII/3–4, Београд, 345–379.
- РАДОВИЋ-ТЕШИЋ, Милица. *Именице с ѣрефиксима у срѣском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 2002.
- РУЖИЋ, Владислава. *Дојунске реченице у савременом срѣском језику*, Нови Сад: Матица српска, 2006.
- СПАСОЈЕВИЋ, Марина *Глаголи на -(j)еѣи, -им у корелацији са глаголима на -иѣи, -им у савременом срѣском језику (нормативни и лексикографски асѣкѣи)*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2013.
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин. *Синѣакса језика Лазе К. Лазаревића I. Синѣагмаѣски односи*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 1973;
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин. *Синѣакса језика Лазе К. Лазаревића II. Реченични односи*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 1982.
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило, *Још о ѣроучавању сисѣема глаголских времена*, Глас САНУ, књ. II, Београд, 1980, 8–61.
- ТАНАСИЋ, Срето. *Презент у савременом срѣском језику*, Београд: Библиотека Јужнословенског филолога 12, Институт за српски језик САНУ, 1996.
- ТАНАСИЋ, Срето. *Синѣакса ѣасива у савременом срѣском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига, 2014.
- ТЕШАНОВИЋ, Драго. *Творбене катѣгорије и ѣоѣкатѣгорије у језику Бранка Ћоѣића*, Бања Лука: Филозофски факултет, 2003.
- ЋОРИЋ БОЖО, *Моѣиони суфикси у срѣскохрваѣском језику*, Београд: Филолошки факултет, 1982.

- ЋОРИЋ, Божо Б. „Прилог библиографији творбе речи“, *Научни састајанак славистиџа у Вукове дане* 42/3, Београд, 173–233.
- ФЕЛЕШКО, Казимјеж. *Значења и синџаакса срџскохрватског гениџива*, Београд: Студије о Србима, 1995.
- ХРАКОВСКИЈ, В. С. *Диатези и залоги (тридџатљет спуџа. Слово в тексте*, Сборник статей к семидеџатљетию академика Ю. Д. Апреџана, Москва, 2000 466–474.
- ШИПКА, Данко. *Срџски грамаџички речник*, Нови Сад: Прометеј, 2016.
- ANTONIĆ, Ivana. *Vremenska rečenica*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2001.
- BATISTIĆ, Tatjana *Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku*, Београд: Институт за српскохрватски језик, 1972.
- IVIĆ, Milka. „Lingvistički ogledi“, Београд: Библиотека XX век, 1983.
- KOVAČEVIĆ, Miloš. *Uzročnosemantičko polje*, Сарајево: Свјетлост, 1986.
- KOVAČEVIĆ, Miloš. *Kroz sintagme i rečenice*, Сарајево: Свјетлост, 1992.
- KRISTAL, Devid, *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. – 2. изд. Београд: Полит, 1998.
- MILOŠEVIĆ, Ksenija. *Futur II i sinonimski oblici u savremenom srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: ANUBiH, 1970.
- MINOVIĆ, Milivoje. *Sintaksa srpskohrvatskog – hrvatskosrpskog književnog jezika za više škole: rečenica, padeži, glagolski oblici*, Сарајево: Свјетлост, 1987.
- PIPER, Predrag, *Zamjenički prilozii (gramatički status i semantički tipovi)*, Нови Сад: Институт за стране језике, 1983.
- PIPER, Predrag, *Jezik i prostor*, Београд: Библиотека XX век, 1997; 2001.
- PIPER, Predrag, i RADOVANOVIĆ, Milorad (ur.), *Lingvistika Milke Ivić*, Београд: Библиотека XX век, 2008.
- RADOVANOVIĆ. „Imenica u funkciji kondenzatora“, Зборник за филологију и лингвистику, XX/1, 63–144; XX/2 1977, 81–160.
- REICHENBACH, Hans. *Elements of symbolic logic*, New York, 1947.
- STANOJČIĆ, Živojin. *Jezik i stil Iva Andrića (funkcije sintaksičkih odnosa)*, Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, Монографије, Књига XI, 1967.
- ŠIPKA, Danko *Osnovi morfologije. Prilog gramatici savremenog standardnog jezika*, Београд: Alma, 2005.
- ŠIPKA, Danko. *Glosar tvorbenih formata*, друго издање, Београд: Алма, 2005.
- VLKOVA, Vera *Prispevek k analize multiverbalnich spojeni tipu provodati rekonstrukci*, Slovo a slovesnost LX/1, Праг 1990.
- VUKOVIĆ, Jovan. *Sintaksa glagola. Studije*, Сарајево: Завод за издавање уџбеника, 1967.

Срето З. Танасич

## СЕРБСКАЯ ГРАММАТИКА СЕГОДНЯ

## Резюме

В данной работе речь идет об изучении грамматики сербского языка в течение последних пятидесяти лет, приблизительно с семидесятых годов прошлого века по настоящее время. Цель работы – представить самые значимые результаты изучения грамматики сербского языка и подчеркнуть новизну в тех исследованиях в приведенном периоде. Семидесятые годы прошлого века представляют собой время, в которое изучение сербского языка представляло собой непрерывность послевоенных исследований, а одновременно в эти годы в научные исследования вводятся результаты новых лингвистических исследований и теоретических взглядов, рассматриваются явления, которые раньше не были предметами внимания сербской науки, исследования основываются на стилистически разнообразном корпусе сербского языка. Это также время, когда в изучение сербской грамматики включаются новые молодые кадры, действующие и сегодня. Были даны новые обзоры многочисленных явлений, которые и раньше были предметами грамматических исследований, но описание получили и многие слабо или совсем не описанные языковые факты. Многие пробелы в грамматическом описании сербского языка были восполнены. Сербские грамматические исследования в этом периоде соответствуют достижениям лингвистической и славистической науки в мире.

На основании вышеизложенного приходим к выводу, что последние пятьдесят лет представляют собой период достижения крупных результатов грамматического изучения сербского языка. На этой основе сформировались условия осовременивания инструментов сербского стандартного языка.

*Ключевые слова и выражения:* сербский язык, грамматика, морфология, словообразование, синтаксис.

Sreto Z. Tanasić

## SERBIAN GRAMMAR TODAY

## Summary

The paper surveys research on Serbian grammar over the past fifty-odd years, approximately from the 1970s up to the present day. The paper aims at demonstrating the most relevant results of the study of Serbian grammar and at emphasising the novelties in this period. The 1970s are a time in which the study of Serbian was seen as a continuation of postwar research, and at the same time results of more recent research were being introduced to academic work, results of newer theories were being accepted, phenomena that previously did not appear in the focus of attention in Serbian scholarship were also being studied, and the research was founded on stylistically diverse corpus

of the Serbian language. That was also a time of the inclusion of young academics who are still active today. New insights were given into a number of phenomena that had been topics of earlier grammatical research, but many linguistic items were also described that had been studied little or not at all. Numerous blank spots in the grammatical description of Serbian were filled in. It can be said that Serbian grammatical research in this period is on a par with the achievement of global linguistic and Slavic scholarship.

All the above-mentioned leads to the conclusion that the past fifty years is a period in which great results were achieved in the grammatical research of Serbian. That facilitated the modernisation of instruments of the Standard Serbian language.

*Keywords and phrases:* Serbian language, grammar, morphology, word formation, syntax.